ਐੱਮ. ਪੀ. ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ

ਡੂੰਗਾਜੀ (ਡੀ) ਐੱਲ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦੁਆਰਾ

(ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ No.11326/2011)

16 ਜੁਲਾਈ, 2011

[ਐੱਮ. ਆਰ. ਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਏ. ਐੱਸ. ਬੋਪਨਾ, ਜੇ. ਜੇ.]

ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਹੋਲਡਿੰਗਜ਼ ਐਕਟ, 1960 ਉੱਤੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੀਮਾਃ

ਧਾਰਾ 46-ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਮੁਦਈ ਦੀ ਵਾਧੂ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਤੋਂ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ-ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵੀ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਆਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰਵਾਇਤੀ ਤਲਾਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਵਾਧੂ ਜ਼ਮੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ-ਮੁਕੱਦਮਾ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ-ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ-ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ-ਆਯੋਜਿਤਃ ਐਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ. 46 ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਯੋਗਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਰੋਕ ਸੀ-ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਵੱਲੋਂ ਤਲਾਕ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਸੀ-ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਮਕਾਲੀ ਨਤੀਜੇ ਵਿੱਚ ਰਵਾਇਤੀ ਤਲਾਕ ਨੂੰ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ-ਇਸ ਲਈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ, ਯੂ/ਐਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ। 100 ਸੀ. ਪੀ. ਸੀ., ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਸਮਕਾਲੀ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਗਿਆ-ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਵੀ, ਮੁਦਈ ਰਵਾਇਤੀ ਤਲਾਕ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ-ਮੁਦਈ ਸਿਰਫ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਾਲ ਰਵਾਇਤੀ ਤਲਾਕ ਦਾ ਕੇਸ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ-ਮੁਕੱਦਮਾ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ-ਕੋਡ ਆਫ਼ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ, 1908 - ਐਸ. 100.

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ

ਰੱਖਿਆਃ 1. ਮਿਤੀ 1 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸੀਲਿੰਗ ਆਨ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਹੋਲਡਿੰਗਜ਼ ਐਕਟ, 1960 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਤਹਿਤ ਲੋੜੀਂਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਐਕਟ 1960 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਤਹਿਤ 2 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਜ਼ਮੀਨ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਦਈ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਤੋਂ 19.89 ਹੈਕਟੇਅਰ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਹ

ਉਪਰੋਕਤ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨ ਮਾਲਕ ਬਣ ਗਈ। ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਪਤਨੀ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਪਤੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਮੁਦਈ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਵਿੱਚ 19.89 ਹੈਕਟੇਅਰ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ 18.05.1976 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ 57.32 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਜ਼ਮੀਨ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

2. ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਜ਼ਮੀਨ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼ ਐਕਟ 1960 (ਐਕਟ 1960 ਦੀ ਧਾਰਾ 41 ਅਤੇ 42) ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਪੀਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੋਧ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਐਕਟ 1960 ਦੀ ਧਾਰਾ 46 ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ, ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਐਕਟ 1960 ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸੁਲਝਾਉਣ, ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਜਾਂ ਨਜਿੱਠਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਐਕਟ 1960 ਦੀ ਧਾਰਾ 46 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਯੋਗਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਮੁਕੰਮਲ ਰੋਕ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਤੇ 1960 ਦੇ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਮਿਤੀ 18.05.1976 ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪੀਲ/ਸੋਧ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਮੁਦਈ ਨੇ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਮਿਤੀ 18.05.1976 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਮੁਦਈ ਨੇ ਇਹ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਤਲਾਕ ਰਵਾਇਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਉਸੇ ਰਾਹਤ ਵਾਲੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਮਿਤੀ 18.05.1976 ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਿਤੀ 18.05.1976 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਭੌਤਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

3. ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਨਤੀਜੇ ਸਨ ਕਿ ਮੂਲ ਮੁਦਈ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਦਈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਵਿਚਕਾਰ ਤਲਾਕ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰਵਾਇਤੀ ਤਲਾਕ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ 5 ਵਿਖੇ ਤਲਾਕ ਡੀਡ ਨੂੰ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਨਤੀਜੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਕਦਰ ਉੱਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ, ਸੀ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 100 ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੀ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 100 ਤਹਿਤ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।

4. ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉੱਤੇ ਵੀ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਇਹ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਸਨ ਕਿ ਮੁਦਈ ਰਵਾਇਤੀ ਤਲਾਕ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਮੁਦਈ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ 5 ਵਿਖੇ ਤਲਾਕ ਪੱਤਰ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਰਵਾਇਤੀ ਤਲਾਕ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਮੁਦਈ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਸਾਲ 1962 ਵਿੱਚ ਮੁਦਈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦਰਮਿਆਨ ਤਲਾਕ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਲ 1971 ਵਿੱਚ, ਮੁਦਈ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਇੱਕ ਸੇਲ ਡੀਡ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਦਈ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਾ ਤਾਂ ਮੁਦਈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਰਵਾਇਤੀ ਤਲਾਕ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮੁਦਈ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਨਾਮ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਕਦਰ ਉੱਤੇ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਹੀ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੁਦਈ ਰਿਵਾਜ ਅਨੁਸਾਰ ਤਲਾਕ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਸੀਲਿੰਗ ਐਕਟ 1960 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਨਾਲ, ਮੁਦਈ ਰਵਾਇਤੀ ਤਲਾਕ ਦਾ ਕੇਸ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ। ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ 5 ਉੱਠਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਾਲ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਸੀਲਿੰਗ ਐਕਟ 1960 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਹੇਠਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਦੀ ਕਦਰ' ਤੇ ਸਨ।

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲਾਃ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 11326 /2011

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਮਿਤੀ 29.10.2010 ਤੋਂ, ਇੰਦੌਰ ਵਿਖੇ ਬੈਂਚ ਨੇ 2003 ਦੀ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 580 ਵਿੱਚ

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਾਚੀ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਹਰਸ਼ ਪਰਾਸ਼ਰ, ਚੈਤੰਨਿਆ, ਅਮਨ ਪਾਂਡੇ, ਸੰਨੀ ਚੌਧਰੀ, ਵਕੀਲ। ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ।

ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ, ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ. ਦਿਵਯਕਾਂਤ ਲਾਹੋਟੀ, ਆਨੰਦ ਸੋਨੀ, ਪਿਊਸ਼ ਸਿੰਘ, ਅਰਧੇਂਦੂਮੌਲੀ ਕੁਮਾਰ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਐਡ. ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ। ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਐੱਮ. ਆਰ. ਸ਼ਾਹ, ਜੇ. 1. ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ 2003 ਦੀ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਇੰਦੌਰ ਦੇ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਅਤੇ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਮੂਲ ਮੁਦਈ-ਡੁੰਗਾਜੀ (ਹੁਣ ਉਸ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ) ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਡੁੰਗਾਜੀ (ਮੂਲ ਮੁਦਈ) ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਰਵਾਇਤੀ ਤਲਾਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸੀਲਿੰਗ ਆਨ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਹੋਲਡਿੰਗਜ਼ ਐਕਟ, 1960 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਐਕਟ' ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਤਲਾਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਤੋਂ

ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਾਧੂ ਖੇਤਰ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਡੂੰਗਾਜੀ ਦੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜਾਇਦਾਦ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਮਿਤੀ 1 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਸੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

2. ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਤੱਥ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨਃ ਕਿ, ਡੂੰਗਾਜੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਨੂੰ ਸਾਲ 1966 ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 1 ਹੈਕਟੇਅਰ ਜ਼ਮੀਨ (ਵਿਵਾਦਗ੍ਰਸਤ ਜ਼ਮੀਨ) ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਥਿਤ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਨੇ ਵਿਵਾਦਗ੍ਰਸਤ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਕਰੀ ਡੀਡ ਮਿਤੀ 18.11.1971 ਰਾਹੀਂ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਕਿ ਵਾਧੂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕਿ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਿਤੀ 18.05.1976 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਨੂੰ ਡੂੰਗਾਜੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਮੰਨਿਆ ਅਤੇ ਵਾਧੂ ਖੇਤਰ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਡੂੰਗਾਜੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਤੋਂ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਜ਼ਮੀਨ 19.89 ਹੈਕਟੇਅਰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ।

2.1 ਉਸ ਡੂੰਗਾਜੀ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ, 1960 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਿਤੀ 18.05.1976 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਉੱਜੈਨ ਦੀ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ। ਕਿ ਸਿੱਖਿਅਤ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਮਿਤੀ 27.04.1988 ਦੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਿਤੀ 18.05.1976 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ। ਇਹ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿਵਲ ਜੱਜ, ਉਜੈਨ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਮਿਤੀ 27.04.1988 ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਡੂੰਗਾਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 26-ਏ/1989 ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਵਿਦਵਾਨ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਡੂੰਗਾਜੀ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿਵਲ ਜੱਜ ਕੋਲ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡੂੰਗਾਜੀ ਨੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਉੱਜੈਨ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿਵਲ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਰੱਦ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਦਈ ਅਤੇ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਤਲਾਕ ਦੇ ਐਲਾਨ ਲਈ ਅਤੇ ਇਹ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਮੁਦਈ (ਡੂੰਗਾਜੀ) ਕੋਲ ਐਕਟ, 1960 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਾਧੂ ਜ਼ਮੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇੱਕ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ।

2.2 ਕਿ, ਇਹ ਅਸਲ ਮੁਦਈ-ਡੂੰਗਾਜੀ ਵੱਲੋਂ ਕੇਸ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਪਤਨੀਆਂ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ, ਕਾਸ਼ੀਬਾਈ ਅਤੇ ਨਾਨੀਬਾਈ ਸਨ। ਕਾਸ਼ੀਬਾਈ ਅਤੇ ਨਾਨੀਬਾਈ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਤਨੀ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਪਰਿਵਾਰ

ਵਿੱਚ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਝਗੜੇ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਕੇ, ਉਸ ਨੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਿਵਾਜ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ 17 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮੁਦਈ ਅਨੁਸਾਰ ਤਲਾਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਅਤੇ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਅਲੱਗ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਦਾ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੁਦਈ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਪਰੋਕਤ ਤਲਾਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾਬਾਈ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਬਾਈਹਾਦ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ-ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਬਾਈ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸੇ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੁਦਈ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਵਾਲੀ ਉਪਰੋਕਤ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਡੂੰਗਾਜੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮੁਦਈ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਤਲਾਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਨਾਲ ਮੁਦਈ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵਜੋਂ ਗਲਤ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੁਦਈ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, 18.05.1976 ਮਿਤੀ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਰੱਦ ਅਤੇ ਰੱਦ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਦਈ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੁਦਈ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਮਿਤੀ 18.05.1976 ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਸਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

2.3 ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਮੂਲ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੰ. 3 ਇੱਕ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਮੁਦਈ-ਡੂੰਗਾਜੀ ਤੋਂ ਤਲਾਕ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ-ਅੰਮ੍ਰਿਤਾਬਾਈ ਤੋਂ 19.89 ਹੈਕਟੇਅਰ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਮੂਲ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੰ. 1 ਅਤੇ 2-ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ) ਨੇ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੰ. 1 ਅਤੇ 2 ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਡੂੰਗਾਜੀ ਦਾ ਕਦੇ ਵੀ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਨਾਲ ਤਲਾਕ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਤੋਂ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਡੂੰਗਾਜੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਮੁੱਦੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ। ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ 22.10.2002 ਮਿਤੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਦਈ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਦਈ ਅਤੇ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਦਰਮਿਆਨ ਕੋਈ ਰਵਾਇਤੀ ਤਲਾਕ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮੂਲ ਮੁਦਈ ਨੇ 2003 ਦੀ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ .580 ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ:

"1. ਕੀ ਦੋਵਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੇਠਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਤੀਜੇ ਸਵਰਗੀ ਡੂੰਗਾਜੀ ਅਤੇ ਸਵਰਗੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਰਵਾਇਤੀ ਤਲਾਕ ਸਨ? ਸਵਰਗੀ ਡੂੰਗਾਜੀ ਅਤੇ ਸਵਰਗੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਾਲੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਗਲਤ ਅਤੇ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਨੇ ਇਸ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਕੋਈ

ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਜਾਂ ਸ਼ੱਕ' ਤੇ ਕੋਈ ਖੰਡਨ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਤਲਾਕ ਦੀ ਥਿਊਰੀ ਨੂੰ ਸੀਲਿੰਗ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ?

2. ਕੀ ਸੰਪਤੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨੂੰ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਤੋਂ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਸਵਰਗੀ ਡੂੰਗਾਜੀ ਦੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਐਲਾਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ?

3. ਕੀ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਵਰਗੀ ਡੂੰਗਾਜੀ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੀਲਿੰਗ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ? "

2.4 ਕਿ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਥਿਤ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਲਿਖਤੀ ਸੁਣਵਾਈ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਫਰਮਾਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਡੂੰਗਾਜੀ ਅਤੇ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਰਵਾਇਤੀ ਤਲਾਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਐਕਟ, 1960 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਤਲਾਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਤੋਂ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਡੂੰਗਾਜੀ ਦੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜਾਇਦਾਦ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਵਾਧੂ ਖੇਤਰ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ। ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਮਿਤੀ 18.05.1976 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮਿਤੀ 18.05.1976 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

2.5 2003 ਦੀ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ No.580 ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਅਤੇ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਸਲ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੰ. 1 ਅਤੇ 2-ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

3. ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਾਚੀ ਮਿਸ਼ਰਾ ਪੇਸ਼ ਹੋਈ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ।

4. ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਾਚੀ ਮਿਸ਼ਰਾ ਨੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

4.1 ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਾਚੀ ਮਿਸ਼ਰਾ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਵਾਦਗ੍ਰਸਤ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੀ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 100 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਕਾਲੀ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ।

4.2 ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਈ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਾਚੀ ਮਿਸ਼ਰਾ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਕਦਰ ਨਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਭੌਤਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੂਲ ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੁਕੱਦਮਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਾਧੂ ਜ਼ਮੀਨ ਵਜੋਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਐਕਟ, 1960 ਦੀ ਧਾਰਾ 46 ਤਹਿਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਉਪਰੋਕਤ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸੂਰਜ ਬਨਾਮ ਐਸ. ਡੀ. ਓ. (1995) 2 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ 45; ਐੱਲ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਬਨਾਮ ਦੁਆਰਾ ਮੋਹਨਲਾਲ ਨਾਨਭਾਈ ਚੋਕਸੀ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ (2010) 12 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. 726; ਧੂਲਾਭਾਈ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1969 ਐੱਸ. ਸੀ. 78 ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀ ਕਾਂਤ ਸ਼ਰਮਾ (2015) 6 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 773. ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਐਕਟ 1960 ਦੀ ਧਾਰਾ 46 ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਮਿਤੀ 18.05.1976 ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਮੂਲ ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੁਕੱਦਮਾ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਭੌਤਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਜ਼ਮੀਨ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਲਈ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਮੁੱਚੀ ਕਾਰਵਾਈ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ।

4.3 ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਾਚੀ ਮਿਸ਼ਰਾ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉੱਤੇ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਡੂੰਗਾਜੀ ਅਤੇ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਵਿਰੁੱਧ ਸਮਵਰਤੀ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ, ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਉੱਤੇ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਦਈ ਡੂੰਗਾਜੀ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਏ. ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਦਰ ਨਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਭੌਤਿਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਮੁਦਈ-ਡੂੰਗਾਜੀ ਡੂੰਗਾਜੀ ਅਤੇ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਦਰਮਿਆਨ ਰਵਾਇਤੀ ਤਲਾਕ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ।

4.4 ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਨੇ ਖੁਦ ਸਾਲ 1971 ਵਿੱਚ ਪਦਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੇਲ ਡੀਡ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਡੂੰਗਾਜੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਇਸ ਲਈ, ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਸਹੀ ਪਾਇਆ ਕਿ ਮੁਦਈ ਡੂੰਗਾਜੀ ਅਤੇ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਵਿਚਕਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਵਾਇਤੀ ਤਲਾਕ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

4.5 ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਾਚੀ ਮਿਸ਼ਰਾ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਡੂੰਗਾਜੀ ਰਵਾਇਤੀ ਤਲਾਕ ਦੇ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਥਾ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸੈਟਲਡ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਅਨੁਸਾਰ, ਹਿੰਦੂ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ, 1955 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਭੰਗ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਵਪਨੰਜਲੀ ਸੰਦੀਪ ਪਾਟਿਲ ਬਨਾਮ ਸੰਦੀਪ ਆਨੰਦ ਪਾਟਿਲ (2019) ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. ਔਨਲਾਈਨ ਐਸ. ਸੀ. 329; ਸੁਬਰਾਮਣੀ ਬਨਾਮ ਐਮ. (2005) 9 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 407 ਅਤੇ ਯਮਨਜੀ ਜੇ. ਜਾਧਵ ਬਨਾਮ ਨਿਰਮਲਾ (2002) 2 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. 637, ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਵਾਇਤੀ ਤਲਾਕ ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਮੂਲ ਮੁਦਈ ਤਲਾਕ/ਰਵਾਇਤੀ ਤਲਾਕ ਦੇ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਰਵਾਇਤੀ ਤਲਾਕ' ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸੀ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 100 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰਵਾਇਤੀ ਤਲਾਕ 'ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਕਾਲੀ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਭੌਤਿਕ ਤੌਰ' ਤੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

4.6 ਉਪਰੋਕਤ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

5. ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਥੇ ਮੂਲ ਮੁਦਈ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਹਨ।

5.1 ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮੂਲ ਮੁਦਈ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਡੂੰਗਾਜੀ ਅਤੇ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸਾਲ 1962 ਵਿੱਚ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਡੂੰਗਾਜੀ ਅਤੇ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਵਿਚਕਾਰ ਰਵਾਇਤੀ ਤਲਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਤਲਾਕ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਡੂੰਗਾਜੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਇਸ ਲਈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।

5.2 ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਸਬੰਧਤ ਸਬੂਤਾਂ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤਲਾਕ ਦਾ ਡੀਡ; ਪੀਡਬਲਯੂ 1-ਪਦਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬਿਆਨ; ਪੀਡਬਲਯੂ 2-ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਦਾ ਬਿਆਨ; ਪੀਡਬਲਯੂ 3-ਮੰਗੀਲਾਲ ਦਾ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਦਾ ਹਲਫਨਾਮਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਤਲਾਕ ਦੇ ਤੱਥ 'ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਉਪਰੋਕਤ ਗਵਾਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਵੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਲਈ ਉਪਰੋਕਤ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

5.3 ਇਸ ਵਿੱਚ ਮੂਲ ਮੁਦਈ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਵੱਲੋਂ ਰੱਖੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ, ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਤੋਂ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਸੀ, ਨੂੰ ਡੂੰਗਾਜੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਐਕਟ 1960 ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਢੁਕਵੀਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਮੁਦਈ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਮਿਤੀ 1 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਐਲਾਨ ਲਈ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਸੀ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਮੰਗੀ ਗਈ ਰਾਹਤ ਐਕਟ 1960 ਦੀ ਧਾਰਾ 46 ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗੀ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ ਡੂੰਗਾਜੀ ਅਤੇ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਵਿਚਕਾਰ ਤਲਾਕ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਐਕਟ 1960 ਦੀ ਧਾਰਾ 46 ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਮੂਲ ਮੁਦਈ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਹਨ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦਵਾਰਕਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਅਗਰਵਾਲ ਬਨਾਮ ਰਮੇਸ਼ ਚੰਦਰ ਅਗਰਵਾਲ (2003) 6 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 220 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਬਾਰ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦਾ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਸਖਤ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ, ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈਟਲ ਹੈ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਝੁਕਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੇਗੀ।

5.4 ਮੂਲ ਮੁਦਈ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਗੰਭੀਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਗਲਤੀ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਦੀ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਮੂਲ ਮੁਦਈ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਧੂਲਾਭਾਈ (ਉੱਪਰ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

5.5 ਉਪਰੋਕਤ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

6. ਸਬੰਧਤ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸੁਣਿਆ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੀ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 100 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਦੋਵਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਕਾਲੀ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਡੂੰਗਾਜੀ ਅਤੇ ਕਾਵੇਰਬਾਈ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਰਵਾਇਤੀ ਤਲਾਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਐਕਟ 1960 ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 1960 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ 'ਆਈਡੀ1' ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 'ਆਈਡੀ2' ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਜ਼ਮੀਨ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿਕਾਰਡ' ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ 'ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੁਦਈ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਜ ਦੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਿਵਾਜ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਦਈ-ਡੂੰਗਾਜੀ ਅਤੇ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਵਿਚਕਾਰ ਤਲਾਕ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ' ਤੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ 1 ਵਿਖੇ ਤਲਾਕ ਡੀਡ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸੀ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 100 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਛੋਟਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਡੂੰਗਾਜੀ ਅਤੇ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈਹਾਦ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਰਵਾਇਤੀ ਤਲਾਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਮਿਤੀ 18.05.1976 ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼ ਰੱਦ ਹੈ?

7. ਸਬੰਧਤ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਦਵਾਨ ਸੁਣਵਾਈ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਿਤੀ 1 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸੀਲਿੰਗ ਆਨ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਹੋਲਡਿੰਗਜ਼ ਐਕਟ, 1960 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਤਹਿਤ ਲੋੜੀਂਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਐਕਟ 1960 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਤਹਿਤ 2 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਜ਼ਮੀਨ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਡੂੰਗਾਬਾਈ ਦੀ ਪਤਨੀ ਕਵੇਰੀਬਾਈ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾਬਾਈ ਤੋਂ 19.89 ਹੈਕਟੇਅਰ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ, ਉਹ ਉਪਰੋਕਤ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪੂਰਨ ਮਾਲਕ ਬਣ ਗਈ। ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਪਤਨੀ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਪਤੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਡੂੰਗਾਜੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਵਿੱਚ 19.89 ਹੈਕਟੇਅਰ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ 18.05.1976

ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ 57.32 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਜ਼ਮੀਨ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਜ਼ਮੀਨ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਆਦੇਸ਼ ਐਕਟ 1960 (ਐਕਟ 1960 ਦੀ ਧਾਰਾ 41 ਅਤੇ 42) ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਪੀਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੋਧ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਐਕਟ 1960 ਦੀ ਧਾਰਾ 46 ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ, ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਐਕਟ 1960 ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸੁਲਝਾਉਣ, ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਜਾਂ ਨਜਿੱਠਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਐਕਟ 1960 ਦੀ ਧਾਰਾ 46 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਯੋਗਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਮੁਕੰਮਲ ਰੋਕ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਤੇ 1960 ਦੇ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਮਿਤੀ 18.05.1976 ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪੀਲ/ਸੋਧ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਡੂੰਗਾਜੀ ਨੇ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਮਿਤੀ 18.05.1976 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਲਈ, ਐਕਟ 1960 ਦੀ ਧਾਰਾ 46 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰੋਕ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਡੂੰਗਾਜੀ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਵਿਚਾਰਨਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਮੁਦਈ ਨੇ ਇਹ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਏ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਡੂੰਗਾਜੀ ਅਤੇ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਵਿਚਕਾਰ ਤਲਾਕ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਰਵਾਇਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ. ਇਸ ਲਈ, ਉਸੇ ਰਾਹਤ ਵਾਲੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਮਿਤੀ 18.05.1976 ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਲੈ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਸੂਰਜ (ਸੁਪ੍ਰਾ); ਮੋਹਨਲਾਲ ਨਾਨਭਾਈ ਚੋਕਸੀ (ਸੁਪ੍ਰਾ) ਅਤੇ ਧੂਲਾਭਾਈ (ਸੁਪ੍ਰਾ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੂਲ ਮੁਦਈਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਧੂਲਾਭਾਈ (ਸੁਪ੍ਰਾ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ, ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਇਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਮੰਗੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਹਤ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਿਤੀ 18.05.1976 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਭੌਤਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

8. ਹੁਣ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਡੂੰਗਾਜੀ ਅਤੇ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਦਰਮਿਆਨ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਰਵਾਇਤੀ ਤਲਾਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਐਕਟ 1960 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਤਲਾਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਤੋਂ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਖੇਤਰ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਡੂੰਗਾਜੀ ਦੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਨਤੀਜੇ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਡੂੰਗਾਜੀ-ਮੂਲ ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਰਵਾਇਤੀ

ਤਲਾਕ ਦੁਆਰਾ ਡੂੰਗਾਜੀ ਅਤੇ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨਾ। ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਨਤੀਜੇ ਸਨ ਕਿ ਮੂਲ ਮੁਦਈ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਜ ਦੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਿਵਾਜ ਅਨੁਸਾਰ ਡੂੰਗਾਜੀ ਅਤੇ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਵਿਚਕਾਰ ਤਲਾਕ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ 5 ਵਿਖੇ ਤਲਾਕ ਡੀਡ ਨੂੰ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਨਤੀਜੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਕਦਰ ਉੱਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ, ਸੀ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 100 ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਪਰੋਕਤ ਨਤੀਜਿਆਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਸਮੇਂ ਠੋਸ ਕਾਰਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ' ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ। ਇਸ ਲਈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੀ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 100 ਤਹਿਤ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।

9. ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉੱਤੇ ਵੀ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਇਹ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਸਨ ਕਿ ਡੂੰਗਾਜੀ ਰਵਾਇਤੀ ਤਲਾਕ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਡੂੰਗਾਜੀ ਜਾਂ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਨੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ 5 ਵਿਖੇ ਤਲਾਕ ਪੱਤਰ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਰਵਾਇਤੀ ਤਲਾਕ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਡੂੰਗਾਜੀ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਸਾਲ 1962 ਵਿੱਚ ਡੂੰਗਾਜੀ ਅਤੇ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਵਿਚਕਾਰ ਤਲਾਕ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਲ 1971 ਵਿੱਚ, ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਨੇ ਪਦਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੇਲ ਡੀਡ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਨੂੰ ਡੂੰਗਾਜੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਿਟੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾ ਤਾਂ ਡੂੰਗਾਜੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਨੇ ਰਵਾਇਤੀ ਤਲਾਕ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਮਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਦਾ ਨਾਮ ਡੂੰਗਾਜੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਵਜੋਂ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਉੱਤੇ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਹੀ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੁਦਈ ਰਿਵਾਜ ਅਨੁਸਾਰ ਡੂੰਗਾਜੀ ਅਤੇ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਦਰਮਿਆਨ ਤਲਾਕ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

9.1 ਇਸ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ, ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਿਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਉਸ ਨੇ ਸਿਰਫ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਡੂੰਗਾਜੀ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਰਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਦਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਰਮੇਸ਼ ਚੰਦਰ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਗੋਦ ਲਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਾ ਤਾਂ ਡੂੰਗਾਜੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਾਵੇਰੀਬਾਈ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1960 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਤਲਾਕ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿੱਖਿਅਤ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਿਰਫ ਸੀਲਿੰਗ ਐਕਟ 1960 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਾਲ ਸਹੀ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤਾ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ

ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਨਾਲ, ਡੂੰਗਾਜੀ ਰਵਾਇਤੀ ਤਲਾਕ ਦਾ ਕੇਸ ਲੈ ਕੇ ਆਏ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿੱਖਿਅਤ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ 5 ਵਿਖੇ ਤਲਾਕ ਡੀਡ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸੀਲਿੰਗ ਐਕਟ 1960 ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਥੇ ਉੱਪਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਹੇਠਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਕਦਰ ਉੱਤੇ ਸਨ।

10. ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਅਤ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਡੂੰਗਾਜੀ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੁਕੱਦਮਾ ਖਾਰਜ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਖਰਚਾ ਨਹੀਂ।

ਕਲਪਨਾ ਕੇ. ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ ਅਪੀਲ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Tarun Mehra

Advocate